

๑๒

ย อ ด ผู้ น ำ

แ ละ ผู้ บ ริ ห า ร

คนพาลสำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต บริหารหมู่คณะ ลู่อำนาจ
ความคิดของตน คงนอนตายเหมือนกับกระปี้ตัวนี้ คนโง่แต่มีกำลัง
บริหารหมู่คณะไม่ดี ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่หมู่ญาติเหมือน
นกต่อไม่เป็นประโยชน์แก่นกทั้งหลาย ส่วนคนฉลาด มีกำลัง
บริหารหมู่คณะดี เป็นประโยชน์แก่หมู่ญาติ เหมือนทำวาสวะ
เป็นประโยชน์แก่ทวยเทพฉะนั้น

ยอดผู้นำและผู้บริหาร

๒๘๓

ทุกสรรพชีวิตล้วนมีพื้นฐานเหมือนกันเพราะต่างเป็นเพื่อนร่วมทุกข์เกิดแก่เจ็บตายด้วยกันหมดทั้งสิ้น ตั้งแต่วันแรกเกิดจนกระทั่งหลับตาลาโลก ชีวิตล้วนมีความทุกข์เป็นพื้นฐานเช่นเดียวกับโลกนี้ที่มีความมืดเป็นพื้นฐาน แต่ที่เราเห็นแสงสว่างเพราะมีแสงจันทร์ แสงอาทิตย์หรือแสงไฟ จึงทำให้โลกของเราสว่างไสวได้ ในความเป็นจริงของชีวิต โลกภายในของเรามีแสงแห่งธรรมที่เป็นความสว่างไม่มีประมาณ สว่างกว่าพระอาทิตย์ยามเที่ยงวัน ความสว่างด้วยแสงแห่งธรรมนี้จะทำให้ชีวิตของเราหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ ดังนั้น ขอให้พวกเราตระหนักถึงคุณค่าของการปฏิบัติธรรมให้ติดกันทุกคน

มีวาระแห่งภาสิตที่พระลัมมาลัมพุทโธเจ้าตรัสไว้ในกปิชาดก ความว่า

“คนพาลสำคัญตนว่าเป็นบัณฑิต บริหารหมู่คณะลู่อำนาจความคิดของตน คงนอนตายเหมือนกับกระบีตัวนี้ คนโง่แต่มีกำลัง บริหารหมู่คณะไม่ดี ก็ไม่เป็นประโยชน์แก่หมู่ญาติเหมือนนกต่อไม่เป็นประโยชน์แก่นกทั้งหลาย ส่วนคนฉลาด มีกำลังบริหารหมู่คณะดี เป็นประโยชน์แก่หมู่ญาติเหมือนท้าววาสวะเป็นประโยชน์แก่ทวยเทพฉะนั้น”

บุคคลใดก้าวขึ้นมาเป็นหัวหน้า หรือที่เรียกกันในปัจจุบัน

ยอดผู้นำและผู้บริหาร

๒๘๘

ว่าผู้บริหารนั้น จะต้องเป็นผู้ที่ฉลาดรอบรู้ในทุกๆ เรื่อง และจะต้องเป็นผู้ที่สุขุมรอบคอบ จึงจะประคับประคองหมู่คณะให้รอดพ้นจากภัยทั้งปวงได้ หากหน่วยงานใดได้นักบริหารที่ไม่ใช่บัณฑิต ไม่รอบรู้ และประมาทเลินเล่อแล้ว นั่นคือสัญญาณอันตรายของหมู่คณะ เหมือนกริ่งเตือนภัยเริ่มดังขึ้นแล้ว ดังนั้นเราจะต้องระมัดระวัง และเลือกผู้นำให้ดี

*ดังเรื่องที่ภิกษุทั้งหลายได้สนทนากันที่โรงธรรมสภาถึงเรื่องของพระเทวทัตที่ถูกแผ่นดินสูบว่า พระเทวทัตนั้นนอกจากทำตนให้เสียหายแล้ว ยังทำให้หมู่คณะที่หลงเชื่อตนพลอยได้รับความเสื่อมเสียอีกด้วย ต่อมาพระบรมศาสดาได้เสด็จมา จึงตรัสถามว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอกำลังนั่งสนทนากันด้วยเรื่องอะไร” เมื่อพระภิกษุเหล่านั้นกราบทูลเรื่องที่สนทนากัน พระพุทธองค์ทรงปรารภจะยกเรื่องนี้ให้เป็นอุทาหรณ์ จะได้แสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายเพื่อเป็นข้อคิด พระองค์จึงทรงตรัสว่า “ภิกษุทั้งหลาย เทวทัตพร้อมกับบริษัทของเธอไม่ใช่จะเสียหายในภพชาตินี้เท่านั้น แม้ในกาลก่อนก็พินาศมาแล้วเหมือนกัน” จากนั้นพระองค์ทรงนำอดีตนิทาน

ยอดผู้นำ และ ผู้บริหาร

๒๘๕

มาตรัสแล้วว่า

พระชาติหนึ่งพระโพธิสัตว์เกิดในกำเนิดของกระบี่มีบริวาร ๕๐๐ ตัวอาศัยอยู่ในพระราชอุทยานของพระเจ้าพาราณสี พระโพธิสัตว์เป็นพญากระบี่ที่ฉลาดมองการณ์ไกล และเป็นสัตว์ที่ไม่เคยมองข้ามภัยแม้เพียงเล็กน้อยบริวารทุกตัวของพระโพธิสัตว์ต่างเชื่อฟังคำพูดของพระโพธิสัตว์ ฝ่ายพระเทวทัตก็เกิดในกำเนิดของกระบี่ และมีบริวารถึง ๕๐๐ ตัวเช่นกัน อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียงภายในอุทยานแห่งนั้น วันหนึ่ง กระบี่เกรตว์นี้ได้เดินนำหน้าฝูงไปนั่งเฝ้าอยู่ที่ซุ้มยอดเสาตรงประตูอุทยาน ขณะนั้นบุโรหิตเดินผ่านมาพอดี ด้วยความคึกคะนอง กระบี่จอมเกรตว์ได้ถ้ายรตศัรชะของบุโรหิตทันที

บุโรหิตสงสัยว่าอะไรตกใส่ศัรชะ จึงแหงนหน้าขึ้นไปมอง กระบี่เห็นบุโรหิตแหงนหน้ามองขึ้นมา ก็ยิ่งหมั่นไส้ จึงถ้ายรตลงอีก เมื่อโดนตีถึง ๒ ครั้งก็รู้ว่า เจ้ากระบี่นี่คิดกลั่นแกล้งเรา ด้วยความโกรธ จึงกล่าวคำอาฆาตกระบี่ทั้งหมดว่า “พวกเจ้าแกล้งเถิด แล้ววันหลังเราจะมาเอาคืนบ้าง” ในใจของบุโรหิตมีแต่ความอาฆาตตลอดเวลา ไม่เคยลืมสิ่งที่กระบี่ทำกับตนเลย ไม่ได้คิดแยกแยะ จะล้างแค้นกระบี่ทั้งหมด ทั้งๆ ที่กระบี่ที่ทำให้ตนเดือดร้อนมีอยู่ตัวเดียวเท่านั้น

ยอดผู้นำและผู้บริหาร

๒๕๐

ส่วนพระโพธิสัตว์ผู้เป็นพญากระบี่ เห็นเหตุการณ์เช่นนั้น จุกคิดขึ้นในทันทีว่า ลางร้ายของหมู่กระบี่ทั้งปวงได้เริ่มขึ้นแล้ว เพราะการกระทำของกระบี่พาลตัวเดิวนั้น การที่หมู่คณะเราทั้งหมดจะอาศัยอยู่ย่อมไม่สมควรอย่างยิ่ง จึงบอกกระบี่ทั้งหลายว่า “มองเพื่อนกระบี่ทั้งหลาย วันนี้ พวกเราคงเห็นเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึงแล้ว เหตุการณ์นี้นับเป็นลางร้ายของหมู่คณะอย่างยิ่ง การอาศัยอยู่ในถิ่นของผู้ที่อาฆาตมาดร้าย และจองเวรเช่นนี้ไม่สมควรอย่างยิ่ง พวกเราทั้งหมดพากันย้ายที่อยู่อาศัยไปที่อื่นเถิด” เมื่อพระโพธิสัตว์กล่าวจบแล้ว กระบี่ที่หัวดีพากันถือมานะทิฐิไม่ยอมฟังคำแนะนำ แม้แต่หัวหน้าของเหล่ากระบี่นั้น ก็ไม่ได้มองเห็นภัยแต่อย่างใด ยังคงตอบด้วยกำลังแห่งมานะความถือตัวว่า “ท่านไม่ต้องเป็นห่วงเป็นใยหรอก พวกเราจะตัดสินใจกันเอง”

พระโพธิสัตว์ฟังดังนั้น จึงพาบริวารที่เชื่อฟังผู้นำอย่างพระโพธิสัตว์ทั้ง ๕๐๐ ย้ายที่อยู่ จากอุทยานเข้าไปอยู่ในป่าลึก บุโรหิตครุ่นคิดหาแผนการที่จะทำลายหมู่กระบี่ทั้งหลายให้ได้ จนกระทั่งเวลาที่บุโรหิตรอกอยก็มาถึง วันหนึ่ง แพะตัวหนึ่งกินข้าวเปลือกที่นางทาสคนหนึ่งตากแดดไว้ ขณะเดียวกันนั้นนั่นเอง นางทาสีเลื้อยไปเห็น จึงใช้ดุ้นฟืนที่มีไฟติดที่ตัวแพะ ทำให้ไฟไหม้แพะ มันจึงวิ่งไปหาที่ถุกตัวเพื่อจะดับไฟ วิ่งไปถึงกระท่อม

ยอดผู้นำและผู้บริหาร

๒๕๑

หญ้าหลังหนึ่งมันริบธูตัวกับกระท่อมเพื่อให้ไฟที่ไหม้ขนของมันดับ
กระท่อมหญ้าเป็นเชื้อเพลิงอย่างดี

เมื่อแพะสืตัวกับกระท่อม ไฟก็ลุกไหม้กระท่อมหญ้าทันที
เป็นเหตุบังเอิญอีกเช่นกันที่กระท่อมหญ้าหลังนั้นอยู่ติดกับโรง
ช้างของพระราชฯ เมื่อไฟติดที่กระท่อมหญ้าแล้ว ได้ลุกลามไป
ยังโรงช้าง ไฟได้ลุกไหม้เป็นทะเลเพลิง ในโรงช้างมีช้างอยู่
หลายเชือก เมื่อไฟไหม้โรงช้างก็ลามไปไหม้บนหลังช้างอีก
ทำให้ช้างได้รับบาดเจ็บ หมอหลวงจึงต้องรักษาพยาบาลช้าง
ทำให้เกิดความโกลาหลเป็นการใหญ่

ฝ่ายบุโรหิตคิดจะกำจัดกระบี่ทั้งหมดอยู่แล้ว เมื่อพระ-
ราชามีพระกระแสรับสั่งว่า “ท่านอาจารย์ วันนี้ช้างเราถูกไฟ
ไหม้ไปหลายเชือก ท่านพอมียาดีที่จะรักษาให้หายเร็วๆ บ้าง
หรือไม่” บุโรหิตฟังดังนั้น เกิดความคิดขึ้นมาทันทีว่า เราได้
โอกาสแก้แค้นพวกกระบี่แล้ว จึงรีบทูลพระราชฯทันทีว่า “ข้า
แต่มหาราช ข้าพระองค์รู้จักยาที่จะรักษาบาดแผลของช้างให้
หายเป็นปกติในเร็ววันนี้ได้ ซึ่งยานี้จะต้องใช้มันเหลวของกระบี่
ทั้งหลายเป็นส่วนประกอบพระเจ้าข้า” พระราชฯสดับดังนั้น จึง
ตรัสถามว่า “แล้วเราจะหากระบี่ได้ที่ไหนเล่า” บุโรหิตทูลว่า
“ในพระราชอุทยานของพระองค์มีอยู่มากมายพระเจ้าข้า”

ยอดผู้นำ และ ผู้บริหาร

๒๕๒

พระราชาก็มีรับสั่งให้นายขมังธนูทั้งหลายไปจับกระบี่ทั้งหมด เพื่อนำมันเหลวของมันมาทำยารักษาแผลของช้าง

นายขมังธนูพากันเดินทางไปที่พระราชอุทยาน แล้วยิงกระบี่ทั้ง ๕๐๐ ตัว ส่วนหัวหน้ากระบี่ที่หัวตื้อไม่เชื่อฟังพระโพธิสัตว์ ก็ถูกยิงบาดเจ็บสาหัส ได้ประคับประคองตัวหลบหนีไปไม่ยอมล้มตายในที่นั้นกระเลื่อกระสนจนกระทั่งถึงที่อยู่ของพระโพธิสัตว์ เมื่อไปถึงยังไม่ทันมีโอกาสพูด ก็ล้มลงขาดใจตายทันที บริวารของพระโพธิสัตว์เห็นเช่นนั้น จึงเล่าเรื่องราวให้พระโพธิสัตว์ พระโพธิสัตว์ห้อมล้อมด้วยหมู่บริวารทั้งหลาย ได้กล่าวว่า “ธรรมดา พวกที่ไม่ยอมเชื่อโอวาทของบัณฑิตทั้งหลาย ย่อมประสบกับความพินาศเช่นนี้”

เมื่อจะถือโอกาสนี้ว่ากล่าวตักเตือนบริวารของตน พระโพธิสัตว์จึงกล่าวให้โอวาทด้วยความปรารถนาดีว่า “ผู้ที่จองเวร อยู่ในที่ใดก็ตาม เราไม่ควรอยู่ในที่นั้น จะอยู่เพียงคืนสองคืนก็เป็นทุกข์ คนที่เป็นหัวหน้ามีใจไม่หนักแน่น เบาใจลอยเชื่อง่าย สาเหตุเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ก็สามารถที่จะให้หมู่ญาติพินาศได้ เหมือนกระบี่ตัวนี้ทำให้บริวารทั้งหลายต้องเดือดร้อนตามไปด้วย

คนพาลไม่มีปัญญา และไม่ยอมฟังความคิดเห็นของผู้อื่น บุคคลเช่นนี้จะเป็นผู้นำ และผู้บริหารที่ดีไม่ได้ ส่วนผู้ใดก็ตาม มีศีล

ยอดผู้นำและผู้บริหาร

๒๕๓

ปัญญา สุตะ จะเป็นยอดผู้นำและผู้บริหารที่ดี เพราะผู้นั้นจะประพาสตนให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น เพราะฉะนั้นบัณฑิตนักปราชญ์ควรที่จะตั้งใจตรวจตราดูศีล ปัญญา สุตะ จึงบริหารหมู่คณะและนำพาให้หมู่คณะเจริญรุ่งเรืองได้” ตั้งแต่บัดนั้น วานรทุกตัวต่างอยู่ในโอวาทของพระโพธิสัตว์ ทำให้หมู่คณะอยู่อย่างมีความสุขตลอดมา

จากเรื่องนี้ จะเห็นได้ว่ายอดผู้นำและนักบริหารที่ดีนั้นจะต้องเป็นอย่างที่พระโพธิสัตว์กล่าวถึง คือ มีทั้งศีล ปัญญา และสุตะ คือการฟัง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเป็นเบื้องต้น และเป็นผู้ที่รอบรู้ในทุกๆ เรื่อง ไม่มองข้ามภัยแม้เล็กน้อย จึงจะสามารถประคับประคองหมู่คณะให้รอดพ้นภัยทั้งหลายได้ เราต้องหมั่นสำรวจตัวของเราให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์พร้อมเสมอ และหมั่นฝึกฝนอบรมตนเองให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปตามแบบอย่างพระโพธิสัตว์กันทุกคน

